

ביאורים

לפעמים אנו מרגישים שיש לנו פתרונות טובים לכל מיני בעיות שקיימות בעולם. אם היו שואלים אותנו היינו 'ממליצים' לקב"ה לחסל את שונאינו, לתת לאנשים יראי שמים אמיתיים להנהיג את העם, ועוד שלל עצות. אולם הקב"ה לא תמיד מקבל את העצות שלנו. למרות שלעיתים הן נראות לנו טובות וחכמות מאוד, הוא בוחר לפעמים ללכת בדרכים אחרות. אנו מאמינים שאפילו שדרכי הבורא לפעמים ארוכות ומייגעות יותר, הן הדרכים הנכונות והטובות ביותר גם אם איננו מבינים מדוע.

כפי שלמדנו בעבר, יציאת מצרים התנהלה בדרך שנראית מוזרה- משה דורש מפרעה ללכת רק דרך שלוש ימים ולזבוח לה', ולא אומר לו שרוצה לשחרר את ישראל מעול מצרים. התמיהה גוברת, כאשר רואים שגם בני ישראל נתבקשו להטעות את המצרים ולשאול מהם כלים. ואכן, גם בני ישראל עצמם לא רצו לפעול בדרך של עורמה, דרך שאינה מתאימה ליושרם הטבעי, ועל כן מצווה ה' למשה לפנות אליהם בסגנון של בקשה, ולבקש שיפעלו בניגוד לרצונם והבנתם.

כדי להבין זאת עלינו לשוב למה שפתחנו בו. כמו שראינו לגבי הדורות שלנו, גם במצרים ניתן היה 'לייעץ' לקב"ה איך לפתור הכול בקלות. הקב"ה היה יכול להודיע לפרעה שהגיע הזמן לגאול את עם ישראל ולשחררם ממצרים לנצח, ובוזו לגרום לכך שלא תהיה כל התנגדות מצידו של פרעה, שהרי פרעה יפחד ללכת נגד דברי ה' המפורשים, ולא יוכל לעשות כלום כנגד ישראל. אולם הקב"ה רוצה לפעמים שהעולם יתנהל בצורה אחרת. הוא בחר בכך שבני ישראל יאמרו לפרעה שהם הולכים רק לזמן מועט, כדי שפרעה יחשוב שכל עניין היציאה ממצרים הוא רעיון של משה ולא דבר שבא כציווי של ה', וממילא הוא יוכל לרדוף אחרי ישראל ולנצחם. הקב"ה רצה שהמצרים ירדפו אחרי עם ישראל מעצמם, והם אלה שיגרמו לעצמם להיכנס לים ולהיענש על רשעותם.

הרחבות

• דין מידה כנגד מידה

וה' יתברך כִּנּוּן וְרָצָה לְדוֹן כָּל הַמִּצְרָיִים בְּיָם. הר"ן מבאר שישנה חשיבות עליונה לכך שנקמת ה' מהמצרים הייתה דווקא באופן הזה של הטבעתם במים, מידה כנגד מידה, אולם הוא לא ביאר כאן מדוע שמו של הקב"ה מתקדש דווקא באופן הזה? הרמב"ן מבאר שעל עצם השעבוד לא הגיע עונש למצרים, שהרי גזרת ה' הייתה שישעבדו את ישראל, אך על מה שזממו לעורקם מהעולם, כמו בגזרת השלכת הילדים ליאור, בא עונשם החמור ועל כן לקו במים. כלומר שכאן לא מתגלה רק גבורת ה' אלא גם עדינות ההבחנה במשפט האלוהי, שהעונש בא בדיוק על הנקודה בה היה החטא ושה' רואה ללבב. (בכך עונה הרמב"ן על שאלת הראשונים מדוע באמת נענשו המצרים כשהשעבוד נגזר מאת ה') [שמות יח, א].

רבי יצחק קארו מבאר כי בענישה מידה כנגד מידה מתגלה כי כוחו של הקב"ה אינו רק בחלק אחד מחלקי הטבע, כמו אלוהי העמים אשר חלק להם ה' כוחות פרטיים, אלא במידה שבה יפעלו הגויים מכח אלוהיהם לפי מחשבתם, בה גם יענה להם הקב"ה, ואם כן, באמת גדול הוא מכל האלהים [תולדות יצחק שמות יח, א].

שאלות לדיון

לשם מה הייתה נצרכת כל התסבוכת הזו? האם לא הייתה דרך קצת יותר יצירתית לגרום לפרעה לרדוף אחרי ישראל?

לאור האמור, האם משה שיקר לפרעה?

להטביע המצרים
במים

אָבֵל הַתֵּר אֵלֹו שְׁתֵּי הַקְּשִׁיּוֹת הוּא דָּבָר אֶחָד: שְׂמֵדָרְכֵי ה' יִתְבַּרְךָ הוּא לְהִבְיֵא עֲצוֹת מִרְחֹק לְהַפִּיל שׁוֹנְאָיו בְּדִינוֹ וְלַקְּחַת נַקְמָתוֹ מֵהֶם, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר הַנְּבִיא (ישעיה כה א-ב): "ה' אֱלֹהֵי אֲתָהּ אֲרוֹמְמֶךָ אוֹדָה שְׂמֶךָ כִּי עֲשִׂית פְּלֵא עֲצוֹת מִרְחֹק אֲמֹנָה אִמֵּן, כִּי שְׂמֵתָ מְעִיר לְגֹל" וגו', רוֹצֶה לֹמַר: שֶׁה' יִתְבַּרְךָ מִבְּיַע עֲצוֹת מִרְחֹק לְהַנְקֵם מִצְרָיִו וּלְהִבְיֵא פְּלֵאיוֹ עַל הַדָּרָךְ שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְה' יִתְבַּרְךָ כִּנּוּן וְרָצָה לְדוֹן כָּל הַמִּצְרָיִים בְּיָם. בְּדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עַל יִשְׂרָאֵל (סוטה יא א), כְּמֵאֲמֹר יִתְרוֹ (שמות יח א): "עַתָּה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים כִּי בְּדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם", וְרָצָה לְהִבְיֵאם בְּעִנְיָן שֶׁהֵם בְּעֲצָמָם וּבְבַחֲרֵתָם יִכְנסוּ בְּמֵים וְיִמְוֹתוּ שָׁם, וְאֵלֹו הוֹדִיעַ מִשֶּׁה לְפָרְעָה הָעִנְיָן בְּתַחֲלָה שֶׁהִגִּיעַ קִיצָם לְהִגָּאֵל, אִין סִפֵּק שֶׁהָיָה מְסִפִּים בְּכָךְ מִתְקַף הַמְּכּוֹת וְלֹא הָיָה רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם עוֹד, כִּי לְמָה יִרְדָּפֵם אַחֲרֵי שֶׁעוֹדֵם בְּרִשְׁוֹתוֹ פְּטָרָם וְשִׁלְחָם מֵאֲתָו, [לְכֹן] לֹא רָצָה ה' יִתְבַּרְךָ שִׂיאֵמֵר מִשֶּׁה לְפָרְעָה הָעִנְיָן כְּאֲשֶׁר הוּא, אָבֵל שִׂיאֵמֵר שֶׁהֵם הוֹלְכִים לְזַבַּח דָּרָךְ שְׁלִשֶׁת יָמִים, שֶׁכְּאֲשֶׁר יִגִּידוּ לוֹ אַחֵר כֶּף (שמות יד ה) "כִּי בָרַח הָעַם" יִחְשַׁב פְּרָעָה מַה שֶׁחֲשַׁב, וְהוּא שֶׁחֲשַׁב בְּאֵמֶת וְכֵן הָיָה רָאוּי אֵלָיו לְחַשֵּׁב, שֶׁכָּל מַה שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה לֹא בָּא מֵאֵת ה' יִתְבַּרְךָ, אָבֵל נַעֲשֶׂה בְּעַקְבָּהּ וּבְרַמְיָהּ, כִּי לֹוֹלֵא כֵן, לְמָה יִגְנַב לְבָבוֹ לֵאמֹר שִׂאֵינִם הוֹלְכִים רַק לְזַבַּח. וְלִזְאֵת הַסִּבָּה בְּעֲצָמָה צִוָּה (שם יא ב): "וַיִּשְׁאַלֹו אִישׁ מֵאֵת רַעְהוֹ", שֶׁעַם הַיּוֹת שֶׁמְמוֹנֵם הָיָה מִתֵּר אֵלֵיהֶם וְהָיוּ יְכוֹלִים לְקַחְתוֹ בְּיַד רַמָּה, צִוָּה שִׂיבֹאוּ בְּעַקְבָּה אֶף עַל פִּי שִׂירָאָה זֶה לְיִשְׂרָאֵל דָּבָר זֶר, וְהוּא אֲמָרוֹ (שם): "דָּבָר נָא בְּאֲזִינֵי הָעַם", וַיְדוּעַ הוּא (ברכות ט א), שֶׁ"אִין נָא אֵלֵא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה", וְהוּא פְּאֹמֵר: יִדְעִיתִם אֲנִשִּׁי חֵיל וְלֹא יִקְפְּצוּ בְּמִרְמוֹת וְתוֹף, עַם כָּל זֶה תַּחֲלָה פְּנִיָהם בְּשִׁמְיָ שִׁיעֲשׂוּ כִכָּה וְלֹא יִשְׁאַלֹו לְמָה. וְכְאֲשֶׁר הִגִּד לְמִלְךְ מִצְרַיִם וּלְעַמּוֹ שִׂיִּשְׂרָאֵל בּוֹרְחִים, אִין סִפֵּק שֶׁחֲשָׁדוּם בְּאֲנִשֵּׁי דְמֵים וּמְרָמָה, כִּי אִם לֹא, לְמָה יִתְנַכְלוּ אֵלֵיהֶם בְּדָבָרִים הָאֵלֶה, וְכֵל זֶה הִנִּיעַם בְּלִי סִפֵּק לְרַדָּפֵם, שִׁאֵלֹו אֲמֹר מִשֶּׁה תַּחֲלָה שִׁיִּשְׁלַחֵם וְלֹא יִרְדָּפֵם עוֹד וְשִׁיתְנוּ לָהֶם שְׂכָרָם גַּם כֵּן, אִין סִפֵּק שֶׁאֲחֵר כֶּף לֹא הָיוּ זְזִים מִמְּקוֹמָם.

